Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

27 päivänä maaliskuuta 2014*

Kuluttajansuoja — Kulutusluottosopimukset — Direktiivi 2008/48/EY — 8 ja 23 artikla — Luotonantajan velvollisuus tarkistaa ennen sopimuksen tekemistä luotonottajan luottokelpoisuus — Kansallinen säännös, jossa asetetaan velvollisuus hakea tietoja tietokannasta — Sopimukseen perustuvien korkojen menettäminen siinä tapauksessa, että tällainen velvollisuus on laiminlyöty — Seuraamuksen tehokkuus, oikeasuhteisuus ja varoittavuus

Asiassa C-565/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal d'instance d'Orléans (Ranska) on esittänyt 30.11.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 6.12.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

LCL Le Crédit Lyonnais SA

vastaan

Fesih Kalhan,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (esittelevä tuomari) ja K. Jürimäe,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Tourrès,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.11.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— LCL Le Crédit Lyonnais SA, edustajanaan avocate C. Vexliard,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas ja S. Menez,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. van Beek ja M. Owsiany-Hornung,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY (EUVL L 133, s. 66 sekä oikaisut EUVL 2009, L 207, s. 14, EUVL 2010, L 199, s. 40 ja EUVL 2011, L 234, s. 46) 8 ja 23 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat LCL Le Crédit Lyonnais SA (jäljempänä LCL) ja Fesih Kalhan ja joka koskee vaatimusta henkilökohtaisen lainan, jonka kyseinen yhtiö oli myöntänyt Kalhanille ja jonka maksamisen Kalhan on laiminlyönyt, jäljellä olevien määrien maksamiseksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2008/48 johdanto-osan 7, 9, 26, 28 ja 47 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”(7) Kulutusluottoja koskevien toimivien sisämarkkinoiden syntymisen helpottamiseksi on tarpeen säätää yhdenmukaistetut yhteisön puitteet useilla keskeisillä aloilla. – –

– –

(9) Täydellinen yhdenmukaistaminen on tarpeen, jotta varmistetaan, että yhteisön kaikki kuluttajat voivat käyttää hyväkseen etujensa korkeatasoista ja yhtäläistä suojaa ja jotta voidaan luoda aidot sisämarkkinat. Jäsenvaltioille ei tämän vuoksi olisi annettava mahdollisuutta pitää voimassa tai ottaa käyttöön kansallisia säännöksiä tässä direktiivissä vahvistettujen säännösten lisäksi. – –

– –

(26) Jäsenvaltioiden olisi toteutettava asianmukaiset toimenpiteet vastuullisten käytäntöjen edistämiseksi kaikissa luottosuhteen vaiheissa ottaen huomioon luottomarkkinoidensa erityispiirteet. – – Etenkin kasvavilla luottomarkkinoilla on tärkeää, että luotonantajat eivät ryhdy vastuuttomaan lainanantoon eivätkä myönnä luottoja arvioimatta ensin luottokelpoisuutta, ja että jäsenvaltiot toteuttavat tällaisen menettelyn estämiseksi tarvittavan valvonnan ja määrittävät tarvittavat keinot seuraamusten langettamiseksi näin menetteleville luotonantajille. – –

– –

(28) Luotonantajan olisi kuluttajan luottotilanteen arvioimiseksi haettava tietoa myös asiaankuuluvista tietokannoista; oikeudellinen ja todellinen tilanne voi edellyttää eri laajuisia hakuja. – –

– –

(47) Jäsenvaltioiden olisi annettava säännökset tämän direktiivin perusteella annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja varmistettava niiden täytäntöönpano. Vaikka seuraamusten valinta on jäsenvaltioiden harkinnassa, olisi säädettyjen seuraamusten oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.”

4 Saman direktiivin 8 artiklan, jonka otsikko on ”Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että luotonantaja arvioi ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajan luottokelpoisuuden riittävien tietojen perusteella, jotka on voitu saada kuluttajalta, ja tarpeen mukaan asiaankuuluvasta tietokannasta haettujen tietojen perusteella. Jäsenvaltiot, joiden lainsäädännössä velvoitetaan luotonantaja arvioimaan ennen luottosopimuksen tekemistä kuluttajan luottokelpoisuus asiaankuuluvasta tietokannasta haettujen tietojen perusteella, voivat säilyttää tämän velvollisuuden.”

5 Direktiivin 2008/48 23 artiklassa, jonka otsikko on ”Seuraamukset”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on annettava säännökset tämän direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.”

Ranskan oikeus

6 Kulutusluottojen uudistamisesta 1.7.2010 annettu laki nro 2010-737 (loi portant réforme du crédit à la consommation; JORF 2.7.2010, s. 12001), jolla direktiivi 2008/48 saatetaan osaksi Ranskan kansallista oikeutta, on sisällytetty kuluttajansuojalain (code de la consommation) L. 311-1 §:ään ja sitä seuraaviin pykäliin.

7 Kyseisen lain L. 311-9 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ennen luottosopimuksen tekemistä luotonantajan on tarkistettava luotonottajan luottokelpoisuus riittävien tietojen perusteella, joihin kuuluvat luotonottajan luotonantajan pyynnöstä toimittamat tiedot. Luotonantajan on haettava tietoja L. 333-4 §:ssä tarkoitetusta tietokannasta L. 333-5 §:ssä tarkoitetussa päätöksessä asetetuin edellytyksin.”

8 Yksityishenkilöille myönnettyjen luottojen takaisinmaksuhäiriöitä koskevasta kansallisesta tietokannasta tehtiin 26.10.2010 ministeriön päätös, sellaisena kuin siitä säädetään kuluttajansuojalain L. 333-5 §:ssä (jäljempänä kansallinen tietokanta). Kyseisessä päätöksessä vahvistetaan yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaisesti luotonantajien on säilytettävä todisteet tietojen hakemisesta kansallisesta tietokannasta niiden esittämiseksi oikeudenkäyntiä tai tilintarkastusta varten.

9 Kuluttajansuojalain L. 311-48 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kun luotonantaja ei ole noudattanut L. 311-8 §:ssä ja L. 311-9 §:ssä vahvistettuja velvollisuuksia, se menettää oikeuden periä korkoja joko kokonaan tai tuomioistuimen määräämässä suhteessa. – –

Luotonottajan on maksettava takaisin ainoastaan pääoma sovitun maksuaikataulun mukaisesti sekä tarvittaessa korot, joiden perimiseen luotonantaja ei ole menettänyt oikeutta. Luotonantaja palauttaa korkoina perityt määrät, joille maksetaan laillista korkoa niiden maksupäivästä alkaen, tai ne vähennetään jäljellä olevasta pääomasta.”

10 Raha- ja talousasioista annetun lain (code monétaire et financier) L. 313-3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kun tuomioistuinratkaisulla määrätään rahamääräisestä suorituksesta, laillista korkoa korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä kahden kuukauden kuluttua päivästä, jona tuomioistuinratkaisu on tullut vaikka vain väliaikaisesti täytäntöönpanokelpoiseksi. – –

Täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin voi kuitenkin velallisen tai velkojan pyynnöstä ja velallisen tilanteen huomioon ottaen vapauttaa tämän korotuksesta tai alentaa sen määrää.”

11 Siviililain (code civil) 1153 §:n 1–3 momentin sanamuoto on seuraava:

”Pelkästään tietyn määrän maksamista koskevien velvoitteiden täyttämisen viivästymiseen perustuva vahingonkorvaus ei koskaan muodostu muusta kuin laillisten korkojen määräämisestä, jollei kauppaa ja vakuuksia koskevista erityisistä säännöistä muuta johdu.

Tämä vahingonkorvaus on maksettava ilman, että velkojan olisi näytettävä vahinkoa toteen.

Korvaus on maksettava vasta maksukehotuksesta tai muusta vastaavasta toimesta, kuten muistutuskirjeestä, lukien, jos vaatimus käy siitä riittävästi ilmi, lukuun ottamatta tapauksia, joissa korkoa maksetaan suoraan lain nojalla.”

12 Kyseisen lain 1154 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Pääomalle kertyneelle korolle voidaan maksaa korkoa joko tuomioistuimessa esitetyn vaatimuksen tai erityisen sopimuksen perusteella, kunhan joko vaatimuksessa tai sopimuksessa on kyse vähintään yhdeltä kokonaiselta vuodelta kertyneistä koroista.”

13 Siviililain 1254 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos velasta on maksettava korkoa tai sen eriä on maksamatta, velallinen ei voi ilman velkojan suostumusta kohdistaa suorittamaansa maksua ennemmin pääomaan kuin maksamattomiin eriin tai korkoihin: pääomaa ja korkoja koskeva maksu, joka ei kata koko summaa, kohdistuu ensisijaisesti korkoihin.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

14 Kalhan teki 4.5.2011 LCL:n kanssa sopimuksen 38 000 euron suuruisesta henkilökohtaisesta lainasta, joka oli maksettava takaisin 730,46 euron suuruisissa 60 kuukausierässä ja jonka vuotuinen kiinteä korko oli 5,60 prosenttia ja todellinen vuosikorko 5,918 prosenttia.

15 Koska kyseisen lainan takaisinmaksu lakkasi 12.1.2012, LCL vetosi tribunal d’instance d’Orléansissa siihen, että lainatut määrät olivat erääntyneet välittömästi maksettaviksi.

16 LCL nosti 18.10.2012 ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Kalhania vastaan kanteen muun muassa siinä tarkoituksessa, että Kalhan velvoitettaisiin maksamaan 37 611,23 euroa 5,918 prosentin suuruisine vuotuisine korkoineen 17.4.2012 lukien ja että korot määrättäisiin pääomitettaviksi vuosittain.

17 Kyseinen tuomioistuin tutki viran puolesta perusteen, jonka mukaan luotonantaja, joka ei ole hakenut tietoja kuluttajansuojalain L. 333-4 §:ssä tarkoitetusta kansallisesta tietokannasta luotonottajan luottokelpoisuuden tarkistamisen yhteydessä kyseisen lain L. 311-9 §:ssä edellytetyllä tavalla, on mahdollisesti menettänyt kuluttajansuojalain L. 311-48 §:ssä säädetyllä tavalla oikeuden periä korkoja. LCL myönsi, että se ei kyennyt esittämään näyttöä siitä, että se oli hakenut tällä tavalla tietoja ennen luottosopimuksen tekemistä.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että Cour de cassation (Ranska) on tulkinnut kuluttajansuojalain L. 311-48 §:n 2 momentissa säädettyä korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämistä koskevaa seuraamusta siten, että se koskee ainoastaan sopimukseen perustuvia korkoja ja että lailliset korot on kuitenkin edelleen maksettava siviililain 1153 §:n mukaisesti.

19 Se toteaa, että raha- ja talousasioista annetun lain L. 313-3 §:n mukaan kyseistä laillista korkoa korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä, jos luotonottaja ei ole maksanut velkaansa kokonaisuudessaan kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuinratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että Cour de cassationin oikeuskäytännön mukaan laillisia korkoja ja viiden prosenttiyksikön korotusta sovelletaan suoraan lain nojalla eli näin korotetut korot on maksettava automaattisesti, vaikka niitä ei ole vaadittu tai vaikka tuomioistuinratkaisussa ei ole määrätty niistä.

21 Lisäksi kyseinen tuomioistuin toteaa, että käsiteltävässä asiassa sopimukseen perustuva korko on 5,60 prosenttia, kun taas LCL voi kyseisen koron perimistä koskevan oikeuden menettämistä koskevan määräyksen jälkeen periä laillista korkoa, joka – jos sitä korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä kahden kuukauden kuluttua päivästä, jona tuomioistuinratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi – on 5,71 prosenttia vuoden 2012 osalta. Luotonantaja voi näin ollen saada etua korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämisen soveltamisesta.

22 Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ensiksi sopimukseen perustuvien korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämistä koskevan seuraamuksen tehokkuutta siinä tapauksessa, että luotonantaja on todistetusti laiminlyönyt velvollisuuden hakea tietoja tätä tarkoitusta varten säädetystä kansallisesta tietokannasta kuluttajan luottokelpoisuuden tarkistamiseksi.

23 Saman tuomioistuimen mukaan kyseinen seuraamus voi olla tehokas, jos kuluttaja suorittaa erääntyneet määrät kokonaisuudessaan kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tuomioistuinratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Tämä mahdollisuus on kuitenkin käytännössä näennäinen, koska se, että luotonantaja on joutunut viemään asian oikeuteen, johtuu yleensä siitä, että kuluttajan tilanne ei enää mahdollista tämän velvoitteiden täyttämistä. Vaikka asiaa käsittelevä tuomioistuin voi lisäksi myöntää enintään 24 kuukauden pituisen lisäajan, lailliset korot ovat kuitenkin yhä perittävissä. Lisäksi voidaan myös väittää, että se, että luotonantaja on laiminlyönyt velvollisuutensa tarkistaa kuluttajan luottokelpoisuus, on voinut myötävaikuttaa kuluttajan ylivelkaantumiseen.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa myös, että raha- ja talousasioista annetun lain L. 313-3 §:ssä säädetään, että kuluttaja voi vaatia tuomioistuimelta vapautusta laillisen koron korottamisesta tai sen määrän alentamista. Tapaukset, joissa kuluttaja on voinut saada tällaisen vapautuksen tai alennuksen korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämisen jälkeen, ovat kuitenkin käytännössä äärimmäisen harvinaisia etenkin sen takia, että kuluttajalle ei ole ilmoitettu kyseisestä oikeudesta tai että tällaista vapautusta tai alennusta ei myönnetä luotonantajan laiminlyöntien vakavuuden perusteella vaan ainoastaan kuluttajan taloudellisen tilanteen perusteella.

25 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa pääasiassa kyseessä olevan seuraamusjärjestelmän oikeasuhteisuudesta aluksi, että tuomioistuin voi kyllä mukauttaa korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämistä koskevaa seuraamusta luotonantajan kyseisen velvollisuuden laiminlyönnin vakavuuden perusteella. Tässäkin tapauksessa luotonantaja voi kuitenkin yhä periä laillista korkoa jäljellä olevista määristä.

26 Se toteaa seuraavaksi, että koska laillisia korkoja voidaan periä sopimukseen perustuvien korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämisen perusteella ja maksut kohdistuvat ensisijaisesti maksettaviin korkoihin siviililain 1254 §:n nojalla, pääoman takaisinmaksu viivästyy väistämättä, joten uusia laillisia korkoja erääntyy.

27 Lopuksi kyseisen menettämisen vaikutus pienenee myös korkojen pääomittamisen takia, jota luotonantaja voi vaatia koronkorkoa koskevan periaatteen, sellaisena kuin siitä on säädetty siviililain 1154 §:ssä, mukaisesti.

28 Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämistä koskevan järjestelmän, sellaisena kuin siitä on säädetty kuluttajansuojalaissa, varoittavuutta. Se katsoo, että koska luotonantajat voivat luottaa siihen, että ne voivat periä korotettuja laillisia korkoja jopa silloin, kun ne ovat menettäneet oikeutensa periä sopimukseen perustuvia korkoja, niitä ei juurikaan kannusteta muuttamaan käytäntöjään siten, että ne noudattaisivat tarkasti direktiivin 2008/48 ja lainsäädännön, jolla kyseinen direktiivi saatetaan osaksi jäsenvaltioiden kansallista oikeutta, mukaisia velvollisuuksiaan.

29 Tässä tilanteessa tribunal d'instance d'Orléans on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2008/48] 23 artiklassa säädetty vaatimus, jonka mukaan luotonantajille direktiivissä säädettyjen velvoitteiden laiminlyönnistä määrättävien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, esteenä säännöille, joiden nojalla luotonantaja, jolle on määrätty Ranskan lainsäädännön mukainen korkojen perimistä koskevan oikeuden menettämistä koskeva seuraamus, voi seuraamuksen määräämisen jälkeen periä jäljellä olevista kuluttajan maksettavista määristä suoraan lain nojalla laillisia korkoja, joita korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä kahden kuukauden kuluttua täytäntöönpanokelpoisesta tuomioistuinratkaisusta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

30 Kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 2008/48 23 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaisen kansallisen seuraamusjärjestelmän soveltamiselle, jonka mukaan siinä tapauksessa, että luotonantaja laiminlyö sopimuksen tekemistä edeltävän velvollisuutensa arvioida luotonottajan luottokelpoisuus hakemalla tietoja asianmukaisesta tietokannasta, kyseinen luotonantaja menettää oikeutensa sopimukseen perustuviin korkoihin mutta voi periä suoraan lain nojalla laillisia korkoja, joita koskeva maksuvelvollisuus syntyy sellaisen tuomioistuinratkaisun antamisesta alkaen, jolla kyseinen luotonottaja velvoitetaan maksamaan jäljellä olevat määrät, ja joita lisäksi korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä, jos luotonottaja ei ole maksanut velkaansa kahden kuukauden kuluessa kyseisen tuomioistuinratkaisun antamisesta.

Tutkittavaksi ottaminen

31 Euroopan komissio pohtii kahdesta syystä sitä, voidaanko ennakkoratkaisupyyntö ottaa tutkittavaksi.

32 Se väittää ensinnäkin, että kansallisen seuraamusjärjestelmän, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, tarkoituksena on määrätä seuraamus sellaisen velvollisuuden laiminlyömisestä, josta ei ole säädetty direktiivissä 2008/48 vaan josta on säädetty kansallisessa säännössä, jossa luotonantajalle asetetaan tietojen hakemista tietokannasta koskeva velvollisuus, jonka jäsenvaltiot voivat säilyttää kyseisen direktiivin 8 artiklan mukaisesti, vaikka kyseistä järjestelmää sovelletaan myös muiden velvollisuuksien, jotka puolestaan perustuvat suoraan samaan direktiiviin, laiminlyömiseen. Näin ollen ei ole selvää, kuuluuko tällainen seuraamusjärjestelmä kyseisen direktiivin 23 artiklan soveltamisalaan.

33 Koska periaate, jonka mukaan laillisia korkoja ja niiden korotusta sovelletaan suoraan lain nojalla, näyttää merkitsevän sitä, että kansallinen tuomioistuin ei voi jättää soveltamatta pääasiassa kyseessä olevia säännöksiä, joissa säädetään kyseisten määrien maksamisesta, eikä tulkita niitä unionin oikeuden valossa, on näin ollen komission mukaan toiseksi pohdittava sen hyödyllisyyttä, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen sille esittämään kysymykseen.

34 Tässä yhteydessä on todettava yhtäältä direktiivin 2008/48 23 artiklan sovellettavuudesta pääasiassa kyseessä olevaan kansalliseen seuraamusjärjestelmään, että kyseisen artiklan mukaan se koskee ”säännöks[iä kyseisen] direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista”.

35 On todettava, että kyseisen seuraamusjärjestelmän tarkoituksena on seuraamuksen määrääminen kansallisen säännöksen, joka on annettu direktiivin 2008/48 täytäntöönpanon yhteydessä, rikkomisesta.

36 Kyseisen järjestelmän, sellaisena kuin siitä on säädetty kuluttajansuojalain L. 311-48 §:ssä, tarkoituksena on nimittäin etenkin seuraamuksen määrääminen siitä, että luotonantaja on laiminlyönyt kyseisen lain L. 311-9 §:ssä säädetyn velvollisuuden tarkistaa luotonottajan luottokelpoisuus hakemalla tietoja tätä tarkoitusta varten säädetystä kansallisesta tietokannasta. Direktiivin 2008/48 8 artiklassa säädetään nimenomaisesti, että tällainen tietojen hakemista koskeva velvollisuus voidaan säilyttää. Lisäksi pääasiassa kyseessä olevaa seuraamusjärjestelmää sovelletaan yleisesti siinä tapauksessa, että on laiminlyöty velvollisuus tarkistaa ennen sopimuksen tekemistä kuluttajan luottokelpoisuus, sellaisena kuin kyseisestä velvollisuudesta on säädetty kyseisessä L. 311-9 §:ssä, jolla kyseisen direktiivin 8 artikla pannaan täytäntöön. Lisäksi saman direktiivin johdanto-osan 28 perustelukappaleesta ilmenee, että tietoja on haettava tällä tavalla, jos oikeudellinen ja todellinen tilanne edellyttävät sitä.

37 Toisaalta komission ilmaisemista epäilyistä, jotka koskevat pääasian ratkaisemiseksi esitettyyn kysymykseen vastaamisen hyödyllisyyttä, on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämillä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisupyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. asia C-279/12, Fish Legal ja Shirley, tuomio 19.12.2013, 30 kohta).

38 Tässä yhteydessä periaatteesta, jonka mukaan laillisia korkoja ja niiden korotusta sovelletaan automaattisesti tai suoraan lain nojalla määrään, jota ei ole maksettu määräajassa, ei seuraa selvästi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei voi ottaa asianmukaisesti huomioon unionin tuomioistuimen esitettyyn kysymykseen antamaa vastausta muun muassa tulkitsemalla kansallisia säännöksiä, joihin kyseisen määrän vaatiminen perustuu, unionin oikeuden valossa, jos tämä vaikuttaa vastauksen perusteella tarpeelliselta.

39 Tässä tilanteessa on todettava, että komission esiin nostamat kysymykset eivät ole omiaan kyseenalaistamaan ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamista.

Asiakysymys

40 Direktiivin 2008/48 8 artiklan 1 kohdasta, luettuna kyseisen direktiivin johdanto-osan 28 perustelukappaleen valossa, ilmenee, että ennen luottosopimuksen tekemistä luotonantaja on velvollinen arvioimaan kuluttajan luottokelpoisuuden, ja kyseiseen velvollisuuteen voi mahdollisesti sisältyä tietojen hakeminen asianmukaisista tietokannoista.

41 Tässä asiayhteydessä kyseisen direktiivin johdanto-osan 26 perustelukappaleessa todetaan, että etenkin kasvavilla luottomarkkinoilla on tärkeää, että luotonantajat eivät ryhdy vastuuttomaan lainanantoon eivätkä myönnä luottoja arvioimatta ensin kuluttajan luottokelpoisuutta ja että jäsenvaltiot toteuttavat tällaisen menettelyn estämiseksi tarvittavan valvonnan ja määrittävät tarvittavat keinot seuraamusten langettamiseksi näin menetteleville.

42 Luotonantajan sopimuksen tekemistä edeltävä velvollisuus arvioida luotonottajan luottokelpoisuus – siltä osin kuin kyseisellä velvollisuudella pyritään suojaamaan kuluttajia ylivelkaantumis- ja maksukyvyttömyysriskeiltä – edistää direktiivin 2008/48 tavoitteen saavuttamista; kyseisenä tavoitteena on – kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan seitsemännestä ja yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee – säätää kulutusluottojen osalta täydellisestä ja pakottavasta yhdenmukaistamisesta useilla keskeisillä aloilla, minkä katsotaan olevan tarpeen, jotta varmistetaan, että unionin kaikki kuluttajat voivat käyttää hyväkseen etujensa korkeatasoista ja yhtäläistä suojaa, ja jotta voidaan helpottaa kulutusluottoja koskevien toimivien sisämarkkinoiden syntymistä.

43 Tällaisen tavoitteen, jolla pyritään varmistamaan tehokas kuluttajansuoja vastuutonta luottosopimusten, jotka ylittävät kuluttajien taloudelliset voimavarat ja saattavat johtaa kuluttajien maksukyvyttömyyteen, myöntämistä vastaan, valossa direktiivin 2008/48 23 artiklassa säädetään yhtäältä, että seuraamuksia, joita sovelletaan kyseisen direktiivin 8 artiklan nojalla annettujen sellaisten kansallisten säännösten rikkomiseen, jotka koskevat luotonottajan luottokelpoisuuden tarkistamista ennen sopimuksen tekemistä, koskeva järjestelmä on määriteltävä siten, että seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja toisaalta, että jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että seuraamukset pannaan täytäntöön. Lisäksi saman direktiivin johdanto-osan 47 perustelukappaleesta ilmenee, että näissä rajoissa kyseisen seuraamusjärjestelmän valinta on jäsenvaltioiden harkinnassa.

44 Tässä yhteydessä on muistutettava, että nykyisin SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistettua vilpittömän yhteistyön periaatetta koskevan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että vaikka jäsenvaltiot voivat edelleen valita määrättävät seuraamukset, niiden on huolehdittava erityisesti siitä, että unionin oikeuden rikkominen sanktioidaan vastaavin aineellisin ja menettelyllisin edellytyksin kuin kansallisen oikeuden vastaavanlaatuinen ja vakavuudeltaan samanlainen rikkominen ja että seuraamus on joka tapauksessa tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-387/02, C-391/02 ja C-403/02, Berlusconi ym., tuomio 3.5.2005, Kok., s. I-3565, 64 ja 65 kohta ja asia C-418/11, Texdata Software, tuomio 26.9.2013, 50 kohta).

45 Unionin tuomioistuin on todennut erityisesti, että seuraamusten on ankaruudeltaan vastattava niillä rangaistavien loukkausten vakavuutta ja niillä on erityisesti varmistettava todellinen varoittava vaikutus yleistä suhteellisuusperiaatetta kuitenkin noudattaen (em. asia Texdata Software, tuomion 51 kohta).

46 Käsiteltävässä asiassa kuluttajansuojalain L. 311-9 §:ssä, jolla direktiivin 2008/48 8 artikla pannaan täytäntöön, asetetun luotonantajan sopimuksen tekemistä edeltävän velvollisuuden, joka koskee luotonottajan luottokelpoisuuden tarkistamista, laiminlyönnistä on säädetty seuraamus kyseisen lain L. 311-48 §:ssä, jolla saman direktiivin 23 artikla pannaan täytäntöön ja jossa säädetään siitä, että luotonantaja menettää oikeuden periä korkoja lähtökohtaisesti kokonaisuudessaan.

47 Näin ollen nousee esiin kysymys siitä, vastaako kyseinen seuraamus ankaruudeltaan sillä rangaistavien loukkausten vakavuutta, ja etenkin siitä, onko tällaisella seuraamuksella todellinen varoittava vaikutus.

48 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että kansallisen oikeuskäytännön mukaan korkojen menettämistä koskeva seuraamus koskee ainoastaan sopimukseen perustuvia korkoja, joten luotonantajat voivat periä suoraan lain nojalla laillisia korkoja, joita useimmissa tapauksissa myös suoraan lain nojalla korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä. Pääasiassa kyseinen tuomioistuin täsmentää vuoden 2012 osalta, että sopimukseen perustuva korko oli 5,60 prosenttia, kun taas viidellä prosenttiyksiköllä korotettu laillinen korko oli 5,71 prosenttia. Näiden korkojen

välinen ero on ollut vielä selvempi vuonna 2013. Tästä seuraa, että luotonantaja voi hyötyä menettämisseuraamuksen soveltamisesta, sellaisena kuin siitä on säädetty kansallisessa lainsäädännössä.

49 Komissio väittää sen sijaan, että pääasian kaltaisissa tapauksissa, joissa luotonantaja edellyttää lainan välitöntä takaisinmaksua sen seurauksena, että luotonottaja on laiminlyönyt maksamisen, seuraamuksen tehokkuus ja varoittavuus näyttävät taatuilta. Kustannukset, jotka liittyvät tietojen hakemiseen luotonottajan luottokelpoisuuden tarkistamisen yhteydessä tätä tarkoitusta varten säädetyistä tietokannoista, ovat nimittäin melko alhaisia, kun taas sopimukseen perustuvien korkojen menettämistä koskevaan seuraamukseen sisältyy riski, jonka taloudelliset kustannukset ovat mahdollisesti suuret. Se toteaa lisäksi, että vaikka huolimaton luotonantaja voi kyllä vaatia mahdollisesti viidellä prosenttiyksiköllä korotettua laillista korkoa, on kuitenkin niin, että – toisin kuin luotonantajan, joka on noudattanut velvollisuutta tarkistaa ennen sopimuksen tekemistä luotonottajan luottokelpoisuus, tapauksessa – määrään, josta näitä korkoja kannetaan, ei sisällytetä sopimukseen perustuvia korkoja eikä niistä maksettavia laillisia korkoja.

50 Tässä yhteydessä seuraamuksen todellisen varoittavuuden arvioimiseksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, joka on yksin toimivaltainen tulkitsemaan ja soveltamaan kansallista oikeutta, on vertailtava sen käsiteltäväksi saatetun asian olosuhteissa määriä, jotka luotonantaja olisi saanut lainan takaisinmaksuna siinä tapauksessa, että se olisi noudattanut sopimuksen tekemistä edeltävää velvollisuuttaan arvioida luotonottajan luottokelpoisuus hakemalla tietoja asianmukaisesta tietokannasta, määriin, jotka luotonantaja saa kyseisen sopimuksen tekemistä edeltävän velvollisuuden laiminlyömisestä määrättävän seuraamuksen perusteella. Viimeksi mainittujen määrien määrittämiseksi kyseisen tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki seikat ja etenkin kaikki sen, että se toteaa luotonantajan laiminlyöneen kyseisen sopimuksen tekemistä edeltävän velvollisuuden, mahdolliset seuraukset.

51 Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa edellisessä kohdassa tarkoitetun vertailun päätteeksi, että sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa luotonantaja voi hyötyä sopimukseen perustuvien korkojen menettämistä koskevan seuraamuksen soveltamisesta, koska määrät, jotka se on menettänyt, ovat pienempiä kuin ne määrät, jotka saadaan soveltamalla korotettuja laillisia korkoja, tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevalla seuraamusjärjestelmällä ei selvästikään varmisteta määrätyn seuraamuksen todellista varoittavaa vaikutusta.

52 Kun lisäksi otetaan huomioon luotonantajan velvollisuuteen, joka koskee luotonottajan luottokelpoisuuden tarkistamista, erottamattomasti liittyvän kuluttajansuojan tavoitteen tämän tuomion 43 kohdassa todettu merkitys, sopimukseen perustuvien korkojen menettämistä koskevan seuraamuksen ei voida yleisemmin katsoa olevan todella varoittava, jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tämän tuomion 50 kohdassa tarkoitetun vertailun päätteeksi kyseisessä kohdassa tarkoitettujen kaikkien merkityksellisten seikkojen perusteella, että sen käsiteltäväksi saatetun asian kaltaisessa tapauksessa, jossa on kyse jäljellä olevan lainan pääoman erääntymisestä välittömästi maksettavaksi luotonottajan maksun laiminlyömisen takia, määrät, jotka luotonantaja voi periä kyseisen seuraamuksen soveltamisen seurauksena, eivät ole huomattavasti alhaisempia kuin määrät, jotka luotonantaja voisi periä, jos se olisi noudattanut tällaista velvollisuutta.

53 Jos korkojen menettämistä koskeva seuraamus lievenee tai jopa mitätöityy sen takia, että korotettujen laillisten korkojen soveltaminen voi kompensoida tällaisen seuraamuksen vaikutukset, tästä seuraa väistämättä, että seuraamus ei ole todella varoittava (ks. analogisesti asia C-382/92, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 8.6.1994, Kok., s. I-2435, Kok. Ep. XV, s. I-205, 56–58 kohta).

54 Siltä varalta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sopimukseen perustuvien korkojen menettämistä koskeva seuraamus ei ole todella varoittava direktiivin 2008/48 23 artiklassa tarkoitetulla tavalla, on tässä yhteydessä muistutettava, että kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on asia, jossa vastakkain on ainoastaan yksityisiä, sen on kansallisen oikeuden säännöksiä

soveltaessaan otettava huomioon kansallisen oikeuden säännöt kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle sovellettavan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi (ks. mm. asia C-351/12, OSA, tuomio 27.2.2014, 44 kohta).

55 Kaiken edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/48 23 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaisen kansallisen seuraamusjärjestelmän soveltamiselle, jonka mukaan siinä tapauksessa, että luotonantaja laiminlyö sopimuksen tekemistä edeltävän velvollisuutensa arvioida luotonottajan luottokelpoisuus hakemalla tietoja asianmukaisesta tietokannasta, luotonantaja menettää oikeutensa sopimukseen perustuviin korkoihin mutta voi periä suoraan lain nojalla laillisia korkoja, joita koskeva maksuvelvollisuus syntyy sellaisen tuomioistuinratkaisun antamisesta alkaen, jolla kyseinen luotonottaja velvoitetaan maksamaan jäljellä olevat määrät, ja joita lisäksi korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä, jos luotonottaja ei ole maksanut velkaansa kahden kuukauden kuluessa kyseisen tuomioistuinratkaisun antamisesta, kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasian kaltaisessa tapauksessa, jossa on kyse jäljellä olevan lainan pääoman erääntymisestä välittömästi maksettavaksi luotonottajan maksun laiminlyömisen takia, määrät, jotka luotonantaja voi tosiasiallisesti periä korkojen menettämistä koskevan seuraamuksen soveltamisen seurauksena, eivät ole huomattavasti alhaisempia kuin määrät, jotka luotonantaja voisi periä, jos se olisi noudattanut velvollisuuttaan tarkistaa luotonottajan luottokelpoisuus.

Oikeudenkäyntikulut

56 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY 23 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaisen kansallisen seuraamusjärjestelmän soveltamiselle, jonka mukaan siinä tapauksessa, että luotonantaja laiminlyö sopimuksen tekemistä edeltävän velvollisuutensa arvioida luotonottajan luottokelpoisuus hakemalla tietoja asianmukaisesta tietokannasta, luotonantaja menettää oikeutensa sopimukseen perustuviin korkoihin mutta voi periä suoraan lain nojalla laillisia korkoja, joita koskeva maksuvelvollisuus syntyy sellaisen tuomioistuinratkaisun antamisesta alkaen, jolla kyseinen luotonottaja velvoitetaan maksamaan jäljellä olevat määrät, ja joita lisäksi korotetaan viidellä prosenttiyksiköllä, jos luotonottaja ei ole maksanut velkaansa kahden kuukauden kuluessa kyseisen tuomioistuinratkaisun antamisesta, kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasian kaltaisessa tapauksessa, jossa on kyse jäljellä olevan lainan pääoman erääntymisestä välittömästi maksettavaksi luotonottajan maksun laiminlyömisen takia, määrät, jotka luotonantaja voi tosiasiallisesti periä korkojen menettämistä koskevan seuraamuksen soveltamisen seurauksena, eivät ole huomattavasti alhaisempia kuin määrät, jotka luotonantaja voisi periä, jos se olisi noudattanut velvollisuuttaan tarkistaa luotonottajan luottokelpoisuus.

Allekirjoitukset